

Kuratorium Oświaty
w Szczecinie

Konkurs Biologiczny
dla uczniów szkół podstawowych województwa zachodniopomorskiego
w roku szkolnym 2020/2021

Etap rejonowy

Drogi Uczniu!

Przed przystąpieniem do rozwiązywania zadań konkursowych przeczytaj uważnie przedstawione poniżej wskazówki.

- 1. Zakoduj swoje dane na karcie odpowiedzi do zadań zamkniętych zgodnie z poleceniem komisji konkursowej.**
- 2. Arkusz konkursowy składa się z 19 stron zawierających 40 zadań:**
  - a) w zadaniach podane są 4 odpowiedzi, z których tylko jedna jest poprawna;**
  - b) za każde poprawnie rozwiązane zadanie otrzymasz 1 punkt;**
  - c) odpowiedzi udzielaj wyłącznie na załączonej karcie odpowiedzi;**
  - d) jeżeli się pomylisz, błędne oznaczenie otocz kółkiem i zaznacz nową, poprawną odpowiedź;**
  - e) jeśli zaznaczysz więcej niż jedną odpowiedź, bez wskazania, która jest prawidłowa, to żadna odpowiedź nie będzie uznana.**
- 3. Za rozwiązanie wszystkich zadań możesz otrzymać łącznie 40 punktów.**
- 4. Uważnie czytaj wszystkie polecenia.**
- 5. Pisz tylko długopisem/piórem. Nie używaj ołówka, gumki, ani korektora.**
- 6. Po zakończeniu pracy sprawdź, czy udzieliłeś wszystkich odpowiedzi.**
- 7. Czas rozwiązywania zadań: 90 minut.**

Powodzenia!

Zadanie 1.

Wzór zębowy to symboliczny zapis liczby zębów poszczególnych typów występujących u danego gatunku ssaka. Przedstawia on zęby znajdujące się po jednej stronie głowy. Zęby szczęki umieszcza się nad poziomą kreską wzoru, a zęby żuchwy pod ową kreską.

Który z przedstawionych wzorów zębowych należy do dorosłego człowieka? Wskaż prawidłową odpowiedź.

a) $\frac{2.0.3.3.}{1.0.2.3.}$	b) $\frac{2.1.2.3.}{3.1.3.3.}$	c) $\frac{2.1.2.3}{2.1.2.3}$	d) $\frac{3.1.4.2.}{3.1.4.3.}$

Zadanie 2.

Wskaż zdanie prawdziwe dotyczące glikogenu.

- a) Związek organiczny w którego składzie znajdują się glicerol i kwasy tłuszczowe;
- b) Związek nieorganiczny, substancja zapasowa grzybów.
- c) Dwucukier, substancja zapasowa roślin;
- d) Cukier złożony, substancja zapasowa u zwierząt.

Zadanie 3.

Wskaż zdanie poprawnie opisujące trypsynę.

- a) Enzym trawienny, produkowany podobnie jak pepsyna przez żołądek i trawiący białka;
- b) Enzym trawienny, wytwarzany przez trzustkę, odpowiedzialny za trawienie lipidów;
- c) Enzym, który podobnie jak pepsyna trawi białka, ale wytwarzany jest przez trzustkę;
- d) Enzym trawiący lipidy, produkowany przez żołądek.

Zadanie 4.

Wybierz właściwe dokończenie zdania. Do szkieletu osiowego nie należy:

- a) obojczyk;
- b) mostek;
- c) żuchwa;
- d) kość klinowa.

Tekst zaprezentowany poniżej dotyczy zadań: 5, 6 i 7.

Zaburzenia funkcjonowania układu ruchu a także niektóre choroby tego układu wynikają z niewłaściwego sposobu odżywiania. Jedną z takich chorób jest **X**. Rozwija się ona najczęściej u dzieci. Objawami choroby **X** są słabe i zniekształcone – łukowato wygięte kości utrzymujące masę ciała a nawet wady zębów. Nieprawidłowo ukształtowane żebra utrudniają ruchy klatki piersiowej podczas wentylacji płuc. Choroba ta była w swoim czasie najczęstszym skutkiem niedostatecznej ekspozycji na światło słoneczne w zadymionych miastach, ale obecnie częściej wynika z niedostatecznego spożywania witamin, na które działa słońce przez skórę.

Na podstawie: „Fizjologia”, William Ganong, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2007 oraz „Puls życia 7. Podręcznik do biologii dla klasy siódmej szkoły podstawowej”, Małgorzata Jefimow, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa 2017

Zadanie 5.

Jaka choroba kryje się pod znakiem **X**? **Wybierz właściwą odpowiedź:**

- a) osteoporoza
- b) płaskostopie
- c) krzywica
- d) lordoza

Zadanie 6.

Niedobór jakiej witaminy sprzyja rozwojowi choroby, o której mowa w zadaniu 5?

Wybierz właściwą odpowiedź.

- a) A;
- b) D₃;
- c) K;
- d) B₆.

Zadanie 7.

Spośród wymienionych poniżej źródeł pokarmu wybierz bogate w witaminę chroniącą organizm przed chorobą **X** opisaną w tekście. Zdecyduj, który z punktów (a-d) zawiera wyłącznie produkty uznawane za bogate źródło poszukiwanej witaminy.

- a) jaja, masło, ryby morskie, tran, wątroba;
- b) cytryny, jabłka, chleb pszenny, drożdże;
- c) mleko półtłuste, marchew, pietruszka, drób;
- d) ziemniaki, rośliny strączkowe, orzechy, grzyby.

Zadanie 8.

Do podanych chorób nowotworowych (od **I** do **IV**) dobierz najlepiej pasujące możliwe przyczyny (od **1** do **4**).

Wskaż punkt zawierający poprawne dopasowanie poszczególnych chorób nowotworowych z przyczynami.

I) rak jelita grubego; **II)** czerniak złośliwy; **III)** rak płuc; **IV)** rak szyjki macicy.

- 1) zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego, nałogowe palenie papierosów;
- 2) brak aktywności fizycznej, nadwaga oraz dieta uboga w błonnik i palenie papierosów;
- 3) palenie papierosów, bierne palenie, kontakt z zanieczyszczonym powietrzem;
- 4) nadmierna ekspozycja na promieniowanie UV.

- a) I – 1, II – 4, III – 3, IV – 2;
- b) I – 3, II – 4, III – 1, IV – 2;
- c) I – 2, II – 4, III – 3, IV – 1;
- d) I – 2, II – 3, III – 1, IV – 4.

Zadanie 9.

Dokończ zdanie tak, by zawierało prawdziwą informację o organizmie z ilustracji.

Źródło: pl.wikipedia.org

Wybierz właściwą odpowiedź.

Na obrazku przedstawiono zwierzę, które można zaliczyć do:

- a) zmiennocieplnych bezkręgowców;
- b) zmiennocieplnych kręgowców;
- c) stałocieplnych kręgowców;
- d) stałocieplnych bezkręgowców.

Zadanie 10.

Jaka jest przynależność systematyczna wymienionych poniżej organizmów?

Wybierz właściwe dokończenie zdania.

Do płazów nie należy:

- a) rzekotka drzewna;
- b) traszka zwyczajna;
- c) salamandra plamista;
- d) padalec zwyczajny.

Zadanie 11.

Choroby genetyczne mogą być wywoływane allelami dominującymi lub recesywnymi. Mogą być sprzężone z płcią lub nie.

Analizując oznaczenia w poniższej tabeli ustal, w której kolumnie **(a-d)** zaznaczono **prawdziwe** informacje dotyczące **fenyloketonurii**.

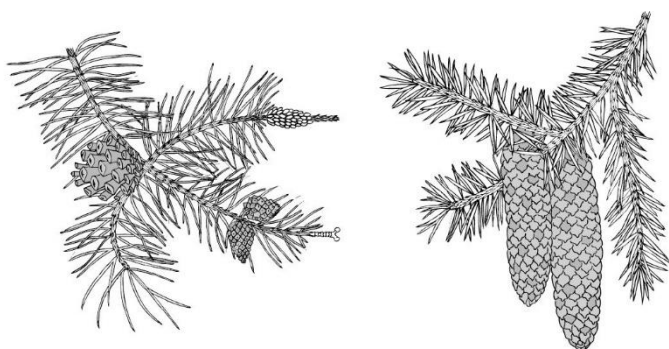
Charakterystyka alleli	a	b	c	d
Chorobę warunkuje allel recesywny	✓		✓	
Chorobę warunkuje allel dominujący		✓		✓
Allel warunkujący chorobę występuje na autosomach	✓	✓		
Allel warunkujący chorobę występuje na chromosomie X			✓	✓

Fenyloketonurię najlepiej opisują cechy alleli wybrane w:

- a) w kolumnie a;
- b) w kolumnie b;
- c) w kolumnie c;
- d) w kolumnie d.

Rysunek będzie przydatny podczas pracy z zadaniami: 12 i 13.

Na rysunku przedstawiono organizmy należące do królestwa roślin

Źródło: Nowa Era, Generator testów i sprawdzianów

Zadanie 12.

Wskaż zestaw poprawnie wymienionych nazw rodzajowych roślin przedstawionych na rysunku.

- a) modrzew i jodła;
- b) sosna i jodła;
- c) sosna i świerk;
- d) modrzew i świerk.

Zadanie 13.

Dokończ zdanie wybierając właściwy punkt.

Rośliny przedstawione na rysunku tworzą:

- a) owoce skrywające nasiona;
- b) zarodniki w zarodniach;
- c) kwiatostany żeńskie z zalążkami;
- d) kwiaty męskie okryte okwiatem.

Zadanie 14.

O jakich elementach występujących w komórkach opowiada poniższy tekst?

Wskaż poprawną odpowiedź.

Błonowe woreczki zawierające enzymy wykorzystywane do trawienia makrocząsteczek i niszczenia uszkodzonych organelli komórkowych. Występujący w komórkach zwierzęcych i u niektórych protistów.

- a) aparat Golgiego;
- b) wodniczki;
- c) lizosomy;
- d) rybosomy.

Zadanie 15.

Wybierz falszywe określenie funkcji ściany komórkowej.

Ściana komórkowa:

- a) nadaje kształt komórce;
- b) chroni komórkę przed uszkodzeniami mechanicznymi i wnikaniem drobnoustrojów;
- c) zabezpiecza komórkę przed pęknięciem w środowisku hipotonicznym;
- d) chroni komórkę przed utratą wody w środowisku hipertonicznym.

Zadanie 16.

Przeanalizuj schemat przedstawiający jajo gada.

Źródło: Nowa Era, Generator testów i sprawdzianów

Dokończ zdanie tak, by było prawdziwe.

Na schemacie literą A oznaczono element jaja, który:

- a) pośredniczy w wymianie gazowej zarodka;
- b) gromadzi szkodliwe i niepotrzebne substancje;
- c) stanowi zapas substancji odżywczych dla rozwijającego się zarodka;
- d) zawiera płyn, którym otoczony jest rozwijający się organizm.

Zadanie 17.

Wskaż prawdziwe dokończenie zdania. Wśród pierwiastków biogennych występują:

- a) wyłącznie makroelementy;
- b) wyłącznie mikroelementy;
- c) zarówno makro- jak i mikroelementy;
- d) pierwiastki biogenne wyłączone są z takiego podziału.

Zadanie 18.

Wytwarza kłocze z którego wyrastają podziemne korzenie i nadziemne łodygi – proste albo rozgałęzione. Cechą charakterystyczną jest tworzenie dwóch rodzajów pędu. Zarodnikonośny jest nierozgałęziony i bezzieleniowy. Pojawia się wiosną na krótki czas, by wytworzyć zarodniki. Drugi, letni, powstaje, by przeprowadzać fotosyntezę. Nie posiada on kłosa zarodnikonośnego i dlatego nazywa się go płonnym, ale żyje znacznie dłużej od pędu wiosennego. Łodygi zróżnicowane są na krótkie węzły i wydłużone międzywęzła, a łuskowate liście nie przeprowadzają fotosyntezy. O jakiej roślinie mowa?

Wskaż nazwę opisywanej rośliny.

- a) mech;
- b) widłak;
- c) skrzyp;
- d) paproć.

Zadanie 19.

Wskaż tkankę wzmacniającą u roślin.

- a) drewno;
- b) łyko;
- c) korek;
- d) zwarcica.

Zadanie 20.

Poniżej przedstawiono właściwości wody i ich wpływ na organizmy żywe. Nie wszystkie informacje są jednak zgodne z prawdą. **Znajdź informację nieprawdziwą i wskaż punkt, który ją zawiera.**

- a) Woda ma największą gęstość w temperaturze 4°C, co umożliwia organizmom wodnym przetrwanie zimy na dnie zbiornika;
- b) Woda jest dobrym rozpuszczalnikiem dla wielu substancji i stanowi środowisko przebiegu reakcji chemicznych;
- c) Wysokie ciepło właściwe wody sprawia, że organizmy w niej żyjące są narażone na częste zmiany temperatury otoczenia;
- d) Wysokie ciepło parowania wody pozwala ludzkiemu organizmowi chronić się przed przegrzaniem.

Zadanie 21.

Wskaż poprawne dokończenie zdania. Do rozmnażania wegetatywnego nie służą roślinom:

- a) kłącza;
- b) rozłogi;
- c) kwiaty;
- d) korzenie.

Zadanie 22.

O rodzaju grupy krwi u człowieka decyduje obecność lub brak specjalnych związków na powierzchni erytrocytów – antygenów. W ślad za tym idzie obecność lub brak stosownych przeciwciał w osoczu: anty-A i anty-B.

Wskaż grupę krwi pozbawioną antygenów grupowych na błonie czerwonych krwinek.

- a) 0;
- b) B;
- c) AB;
- d) A.

Zadanie 23.

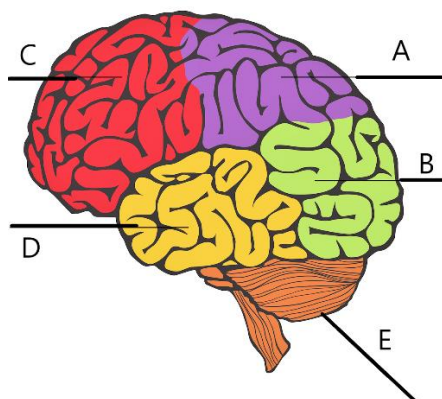
Kariotypem nazywamy kompletny zestaw chromosomów komórki somatycznej organizmu charakterystyczny dla danego gatunku.

Wskaż komórki, których badanie pozwoli określić kariotyp człowieka.

- a) erytrocyty;
- b) komórki jajowe;
- c) plemniki;
- d) komórki nabłonka jamy ustnej.

Rysunek wykorzystaj w zadaniach: 24 i 25.

Na rysunku przedstawiono narząd będący jednym z wielu elementów układu nerwowego człowieka.

Źródło: epodreczniki.pl

Zadanie 24.

Wybierz właściwy element.

Płat mózgu, w którym mieści się ośrodek wzroku oznaczono na rysunku symbolem:

- a) A;
- b) B;
- c) C;
- d) D.

Zadanie 25.

Wskaż poprawne dokończenie zdania.

Podczas jazdy na rowerze element oznaczony na rysunku jako **E** ma kluczowe znaczenie dla:

- a) podejmowania decyzji o kierunku i prędkości jazdy;
- b) prawidłowej pracy układu krążenia i układu oddechowego w celu zapewnienia ciała odpowiedniej ilości energii podczas wysiłku;
- c) utrzymania równowagi na rowerze i zapewnienia właściwej koordynacji ruchu;
- d) zapamiętania drogi powrotnej.

Zadanie 26.

Przejażdżka rowerowa po mieście wymaga stosowania się do zasad ruchu drogowego, które trzeba znać. Zachowania uczestników ruchu wynikają też z pracy układu nerwowego. Poniżej przedstawiono kolejne etapy takiej przejażdżki z opisem zachowania rowerzysty.

Wskaż, która z reakcji rowerzysty należy do odruchów bezwarunkowych.

- a) Reakcja na znaki drogowe i sygnalizację świetlną;
- b) Automatyczne unoszenie bioder nad siodełko na wyboistej drodze;
- c) Nagły skręt w prawo po usłyszeniu klaksonu przejeżdżającego samochodu;
- d) Mrużenie oczu w kontakcie z ostrymi światłami innych pojazdów.

Zadanie 27.

Wybierz punkt poprawnie kończący zdanie o klatce piersiowej.

W klatce piersiowej człowieka występują w ilości trzech par:

- a) żebra rzekome;
- b) chrząstki żebrowe;
- c) żebra prawdziwe;
- d) żebra wolne.

Zadanie 28

Spośród chorób wywoływanych przez bakterie wybierz i wskaż tę, która przenosi się drogą powietrzno - kropelkową.

- a) borelioza;
- b) gruźlica;
- c) tężec;
- d) salmonelloza.

Zadanie 29.

Dokończ zdanie tak, by było prawdziwe. Wybierz stosowny punkt (a-d).

Synapsa chemiczna:

- a) wymaga neuroprzekaźnika do przesyłania impulsu nerwowego;
- b) tworzy ścisłe połączenie szczelinowe między aksonem jednego neuronu a dendrytem drugiego;
- c) jest szybsza od synapsy elektrycznej, bo działa bez opóźnień;
- d) synchronizuje aktywność neuronów odpowiedzialnych za szybkie, niezmiennie zachowania.

Zadanie 30.

Które ze zdań przedstawia prawdziwe informacje o porostach?

Wskaż odpowiedni punkt.

- a) Wszystkie elementy porostu są autotroficzne i dlatego porost jest samożywny;
- b) Porosty uznawane są za organizmy pionierskie, bo rozkładając martwą materię organiczną przyczyniają się do tworzenia gleby;
- c) W poroście znajdują się dwa związane ze sobą organizmy, które tworzą sieć współpracujących tkanek;
- d) Porosty są naturalnym wskaźnikiem zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem siarki.

Zadanie 31.

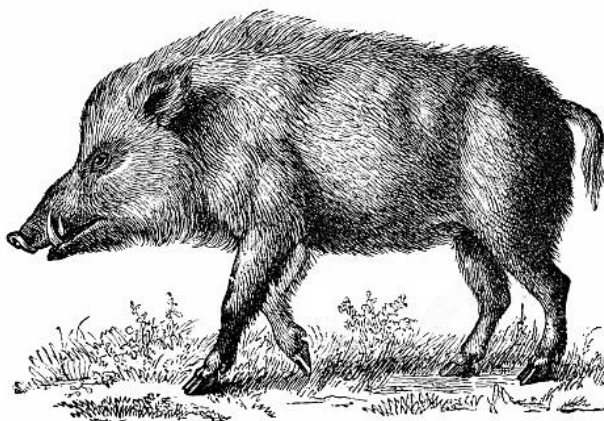
Co można z całą pewnością stwierdzić o pewnym rodzeństwie na podstawie tylko jednego zdania: „Jacek i Agata są bliźniętami”?

Wskaż punkt z prawdziwymi informacjami.

- a) Jacek i Agata to bliźnięta dwujajowe, które powstały z dwóch różnych zygot, ale mają identyczny materiał genetyczny.
- b) Jacek i Agata to bliźnięta jednojajowe powstałe z tej samej zygoty, która uległa podziałowi na dwa oddzielne zarodki. Mają identyczne geny na chromosomach;
- c) Jacek i Agata są bliźniętami dwujajowymi, które powstały z dwóch różnych zygot. Są rodzeństwem różniącym się zestawem genów;
- d) Jacek i Agata to bliźnięta dwujajowe, które powstały z dwóch różnych zygot. Różnią się między sobą kodem genetycznym i zestawem chromosomów płci.

Zadanie 32.

Ilustracja przedstawia mieszkańca lasu zaliczanego do zwierzyny łownej.

<https://www.istockphoto.com/pl>

Wskaż pasożyta, którym może się zarazić człowiek zjadając mięso dzika.

- a) glista ludzka;
- b) tasiemiec nieuzbrojony;
- c) włosień kręty;
- d) owsik ludzki.

Poniżej zacytowane zdanie zawiera informacje wykorzystywane w zadaniu 33 i 34.

Brązowoocze państwo Kowalscy mają czworo dzieci, z których każde ma oczy niebieskie.

Zadanie 33.

Wskaż punkt z poprawnym dokończeniem zdania.

Prawdopodobieństwo, że każde następne dziecko państwa Kowalskich będzie miało oczy niebieskie:

- a) jest takie samo, jak to, że każde następne dziecko będzie miało oczy brązowe;
- b) jest trzy razy mniejsze niż prawdopodobieństwo wystąpienia oczu brązowych;
- c) jest większe niż 50%;
- d) w tej rodzinie wynosi 100%.

Zadanie 34.

Ustal genotypy państwa Kowalskich (cecha: kolor oczu).

Wybierz odpowiednią odpowiedź.

- a) Państwo Kowalscy są homozygotami dominującymi;
- b) Państwo Kowalscy są homozygotami recesywnymi;
- c) Jedno z nich to homozygota dominująca, a drugie heterozygota;
- d) Państwo Kowalscy są heterozygotami.

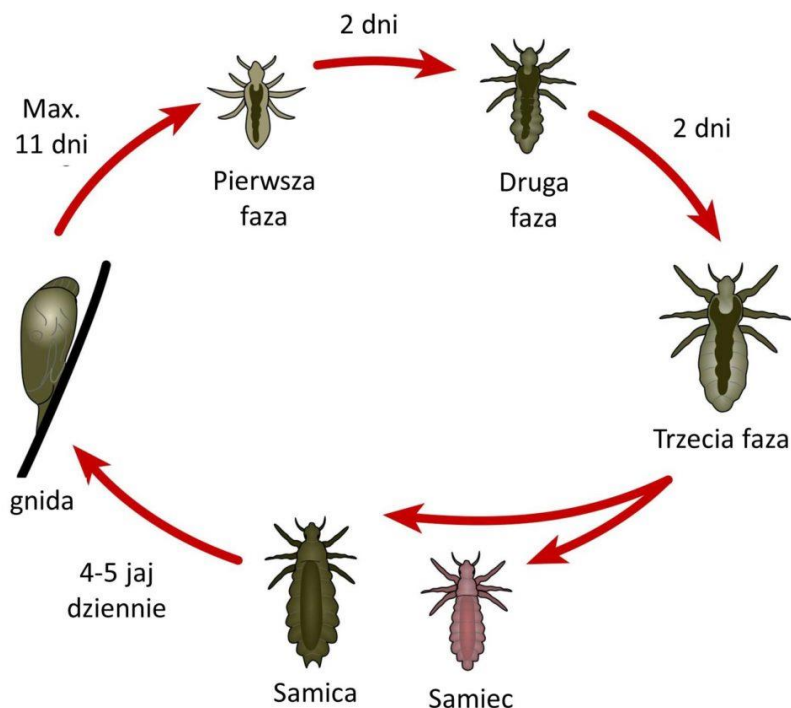
Zadanie 35.

Wskaż poprawne dokończenie zdania wybierając właściwy element oka.

Kolor oczu zależy od obecności i rozłożenia melaniny w:

- a) tęczówce;
- b) soczewce;
- c) twardówce;
- d) źrenicy.

Na schemacie przedstawiono cykl życiowy wszy głowowej (*Pediculus humanus capitis*). Zaprezentowano też fragment tekstu o tych zwierzętach. Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj zadania 36 i 37

Źródło: Instytut Rozwoju Małego Dziecka, cudownedziecko.pl

„Z czterech tysięcy gatunków wszy na całym świecie do człowieka roszczą sobie prawo zaledwie trzy: wesz odzieżowa, wesz głowowa i wesz łonowa. Gatunki te żerują wyłącznie na ludziach i każdy zajmuje wyraźnie wyodrębnioną niszę w ekosystemie ludzkiego ciała. Ten fakt doprowadził niedawno biologów zajmujących się ewolucją do zaskakujących odkryć na temat historii naszego gatunku. Wesz głowowa liczy jakieś siedem milionów lat.[...] Samica wszy głowowej składa jaja na pojedynczych włosach wydzielając cementującą substancję, by utrzymały się na miejscu.[...] Ich obecność nie jest oznaką braku higieny

Źródło: „Zbrodnie robali. Wesz, która pokonała armię Napoleona, i inne diaboliczne insekty”, A. Steward, W-wa 2012, Wydawnictwo W.A.B

Wszy żywią się krwią wysysaną po nakłuciu skóry swojego gospodarza i poza nim ich przeżywalność jest niewielka. W drodze ewolucji utraciły skrzydła. Nie skaczą, nie latają, ale z łatwością znajdują nowego gospodarza. Poruszają się przy pomocy silnych odnóży zakończonych pojedynczym pazurem. Mają krótką głowę z czułkami osadzonymi skośnie ku przodowi i tułów dwa razy od niej dłuższy oraz ośmiosegmentowy odwłok.

Na podstawie: pl.wikipedia.org.

Zadanie 36.

Wskaż zestaw informacji prawdziwych na temat wszy głowowej.

- a) Wszy to jajorodne pajęczaki, których samce i samicę różni się wyglądem od siebie.
- b) Wszy to bezskrzydłe owady, których samice rodzą od 4 do 5 młodych dziennie.
- c) Wszy to bezskrzydłe owady jajorodne z samicami większymi od samców.
- d) Wszy to pajęczaki składające dziennie kilka jaj przez samice większe od samców.

Zadanie 37.

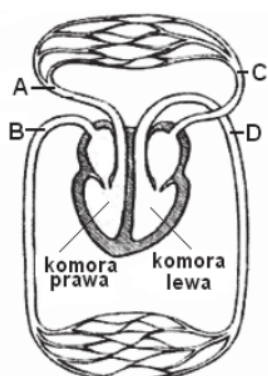
Wszy głowowe odżywiają się ludzką krwią i spędzają swoje życie na owłosionej ludzkiej głowie. Jakie przystosowania służą takiemu stylowi życia?

Wybierz właściwą odpowiedź.

- a) aparat gębowy ssący i odnóża czepne;
- b) aparat gębowy kłująco – ssący i odnóża skoczne;
- c) aparat gębowy gryzący i odnóża skoczne;
- d) aparat gębowy kłująco – ssący i odnóża czepne.

Schemat będzie potrzebny do pracy z zadaniami 38, 39 i 40.

Na schemacie przedstawiono obieg krwi mały i duży w organizmie człowieka.

Na podstawie: B. Sawicka-Janczarek, *Biologia*, Warszawa 1982.

Zadanie 38.

Wskaż punkt, w którym poprawnie przypisano aortę oznaczeniu literowemu.

Aortę oznaczono na schemacie literą:

- a) A;
- b) B;
- c) C;
- d) D.

Zadanie 39.

Wskaż funkcję obiegu małego.

Obieg mały zwany inaczej płucnym ma za zadanie:

- a) rozprowadzić tlen po całym organizmie;
- b) natlenować krew;
- c) odebrać tlenek węgla (IV) z komórek organizmu;
- d) dostarczyć tlen do komórek budujących płuca..

Zadanie 40.

Wybierz poprawny zestaw.

Krew bogata w tlen występuje naczyniach krwionośnych oznaczonych literami:

- a) A i B;
- b) C i D;
- c) A i C;
- d) B i D.

BRUDNOPIS